

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาในปัจจุบันเป็นเรื่องที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์มาก ในเรื่องการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนไม่เพียงพอกับความต้องการ การจัดให้มีวิชาการมากเกินไป หรือการที่นักเรียนจบหลักสูตรของโรงเรียนออกไปแล้วไม่สามารถหางานทำได้เพราะขาดทักษะโดยเฉพาะ และก็ไม่สามารถที่จะศึกษาในชั้นสูงต่อไปได้เพราะไม่มีทุนที่จะเรียนต่อ หรือระดับสติปัญญาไปไม่ไหว¹

ขณะนี้รัฐบาลไทยกำลังพัฒนาประเทศอย่างแข็งขันหลายทางควบคู่กัน การพัฒนาที่สำคัญประการหนึ่งคือ การพัฒนามัธยมศึกษา ทั้งนี้ เพราะประเทศไทยต้องการผู้สำเร็จมัธยมศึกษาที่มีคุณภาพดี และจำนวนเพียงพอที่จะสนองความต้องการทางอาชีพและเศรษฐกิจ²

ในปัจจุบันมัธยมศึกษาของไทยแบ่งเป็นสายใหญ่สองสาย คือ สายสามัญและสายอาชีพ สายอาชีพมุ่งที่จะผลิตคนสำหรับอาชีพหนึ่งอาชีพใดโดยเฉพาะ ซึ่งดูเหมือนว่าการจัดแบบสองสายนี้พอที่จะบรรเทาความต้องการทางเศรษฐกิจและอาชีพของประเทศได้ แต่ความจริงนั้นยังมีปัญหาอยู่หลายประการ ประการหนึ่งก็คือ โรงเรียนอาชีวศึกษาไม่เป็นที่นิยมของประชาชนอยู่เสมอ โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาต้นประมาณ 84 % ของนักเรียนเรียนอยู่ในสายสามัญ โรงเรียนมัธยมสามัญ มีจำนวนนักเรียนเข้าเรียนมากเกินไปจนความต้องการ และส่วนน้อยเท่านั้นที่เข้ามหาวิทยาลัยได้ ส่วนที่เหลือก็ประสบความผิดหวัง อันจะนำไปสู่ผลร้ายทางสังคมและเศรษฐกิจ ดังนั้นกรมวิสามัญศึกษาจึงเห็นเป็นการจำเป็นที่จะมีทั้งสายสามัญ สายเตรียมวิชาชีพ หรือสายทั่วไป และสายอาชีพอยู่ในโรงเรียนเดียวกัน โรงเรียนชนิดนี้เรียกว่า

---

¹ปราณี เถกิงพล, "โรงเรียนมัธยมแบบประสมในประเทศในจีเรีย," ประมวลบทความเกี่ยวกับการมัธยมศึกษา (พระนคร: ศุภสภา, 2509), หน้า 89.

²กรมวิสามัญศึกษา, แผนการจัดโรงเรียนมัธยมแบบประสม (พระนคร: 2509), หน้า 24.

โรงเรียนมัธยมแบบประสม ซึ่งจะมีคุณประโยชน์หลายประการคือ เป็นโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพและไม่ใช้งบประมาณสูงในการดำเนินงาน โรงเรียนมัธยมแบบประสมนี้จะช่วยยกฐานะของสายอาชีพและสายทั่วไป เพราะทั้งสองสายนี้จะเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนเดียวกัน ซึ่งได้รับการยกย่องให้มีฐานะสูงอยู่แล้ว วิชาสำหรับเรียนทดสอบในโรงเรียนมัธยมแบบประสมจะช่วยชักจูงนักเรียนให้เขาไปยังสายการศึกษาที่เหมาะสมแก่ความถนัด ความสนใจ และกำลังทรัพย์ของนักเรียนเอง และเหมาะสมแก่ความต้องการทางเศรษฐกิจของชาติด้วย โรงเรียนชนิดนี้มีผลในการเปลี่ยนทัศนคติที่นักเรียนมีต่ออาชีพศึกษาและลดอัตราการนักเรียนออกกลางคันลงได้มาก อันแสดงถึงคุณค่าของโรงเรียนมัธยมแบบประสมนี้³

โรงเรียนมัธยมแบบประสมนั้น เป็นโรงเรียนซึ่งใช้หลักสูตรกว้างขวาง เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กเล่าเรียนได้ตามความสามารถและความสนใจของแต่ละคน โรงเรียนประเภทนี้จะไม่มุ่งสอนวิชาชีพทางเทคนิคสายหนึ่ง และสอนวิชาการสายสามัญอีกสายหนึ่งเท่านั้น แต่โรงเรียนจะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกเรียนวิชาสาขาต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของเขาได้มากกว่าสองสาย⁴

ความคิดเรื่องการจัดโรงเรียนมัธยมแบบประสมนี้เป็นงานที่ใหญ่โตมาก แต่การพัฒนาโรงเรียนมัธยมแบบประสมก็เป็นทางหนึ่งที่สามารถช่วยแก้ไขกิจการบ้านเมืองได้ งานนี้เริ่มคิดมาแต่ปี 2499 โดยคิดความคิดจากการดูงานโรงเรียนต่าง ๆ และโรงเรียนมัธยมแบบประสมในต่างประเทศ ลงมือปฏิบัติเมื่อปี 2502 โดยเริ่มโครงการทดลองทันที⁵ ได้มีการจัดทำหลักสูตรมัธยมศึกษาฉบับใหม่ให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ทั้งนี้ สืบเนื่องมาตั้งแต่ พ.ศ. 2496 ซึ่งในระยะนี้มีโครงการปรับปรุงและส่งเสริมการศึกษาที่จังหวัดฉะเชิงเทรา โรงเรียนสตรี

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 25.

⁴ กอ สวัสดิ์พาณิชย์, "การมัธยมศึกษาในประเทศไทย," ประมวลบทความเกี่ยวกับการมัธยมศึกษา (พระนคร: กรมวิสามัญศึกษา, 2509), หน้า 9.

⁵ กรมวิสามัญศึกษา, คำบรรยายของ ๗พณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ในการสัมมนาผู้บริหารโรงเรียนมัธยมแบบประสม เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2509 (พระนคร: 2509), หน้า จ.

จะเชิงเทราและโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ได้อยู่ในโครงการนี้ด้วย มีการปรับปรุงหลักสูตรมัธยมศึกษาจากหลักสูตรเดิมที่เคยสอนแต่วิชาหนังสือมาเป็นหลักสูตรที่กว้างขึ้น โดยโรงเรียนจัดให้มีการสอนวิชาเลือกทางด้านการเตรียมอาชีพขึ้นในโรงเรียนมัธยมเป็นครั้งแรก ในระยะนั้นได้มีผู้เชี่ยวชาญขององค์การยูเนสโก จากหลายประเทศช่วยกันแนะนำเกี่ยวกับการจัดและบริการโรงเรียน แต่อย่างไรก็ตามโครงการที่จัดขึ้นยังมีข้อบกพร่องอยู่หลายประการ เช่น โรงเรียนไม่ได้จัดให้มีบริการแนะแนวที่ถูกต้อง มีงบประมาณไม่เพียงพอ

ต่อมาในปี พ.ศ.2499 กรมวิสามัญศึกษาได้จัดให้มีโครงการปรับปรุงและทดลองโรงเรียนมัธยมวิสามัญขึ้น โรงเรียนที่อยู่ในโครงการมี 4 โรงเรียนคือ โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย โรงเรียนสุวรรณารามวิทยาคม โรงเรียนวัดรางบัว และโรงเรียนบางกะปิ โรงเรียนทั้ง 4 นี้ได้ทดลองใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาที่ปรับปรุงให้กว้างกว่าเดิม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้สำรวจความสนใจและความถนัดในชั้น ม.4 (ม.ศ.1) และเลือกเรียนวิชาที่ตนถนัดได้ในชั้น ม.5 และ ม.6 ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2502 จึงได้มีการจัดทำหลักสูตรมัธยมศึกษาฉบับใหม่ให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งใช้เป็นหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับ พ.ศ. 2503 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน⁶

หลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับ พ.ศ. 2503 มีความมุ่งหมายคือ⁷

1. เพื่อให้ได้มีการศึกษาทั่วไปอันเหมาะสมแก่วัยและสภาพของสังคมในปัจจุบัน รวมทั้งให้มีโอกาสสำรวจหาความสนใจหรือความถนัดพิเศษ และส่งเสริมไปในทางนั้น ๆ
2. เพื่อให้ได้มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ตลอดจนให้มีส่วนช่วยส่งเสริมการสาธารณสุขของชุมชน

⁶ ฐะปะนีย์ นาครทรรพ, คำบรรยายวิชาหลักสูตรมัธยมศึกษา (แผนกวิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2516) (อัครสำเนา), หน้า 3.

⁷ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2503 (พระนคร, 2505), หน้า 2.

3. เพื่อให้เป็นพลเมืองคิมทีศนคตอันพึงปรารถนา สามารถอยู่และทำงานร่วมกับ
หมู่คณะใดควยดี

4. เพื่อให้ได้มีความรู้และทักษะอันเพียงพอแก่การฝึกงานหรือศึกษาต่อไป

* แต่หลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับ พ.ศ.2503 นี้ยังมีข้อบกพร่องอีกหลายประการ กล่าว
คือ

1. หลักสูตรขาดความยืดหยุ่น ไม่ได้คำนึงถึงความแตกต่างของท้องถิ่น เป็นหลักสูตร
ที่โน้มเอียงมาทางสนองความต้องการของเมืองหลวงมากกว่า

— 2. ไม่สนองความต้องการของเด็กเป็นรายบุคคล ไม่ค่อยมีวิชาให้เด็กเลือกตามที่
ต้องการ

— 3. เน้นหนักทางวิชาหนังสือ ได้ประโยชน์แก่เด็กส่วนน้อยซึ่งจะไปเข้าเรียนต่อใน
มหาวิทยาลัย

4. ระเบียบวัดผลล้าสมัย นำคะแนนที่มีลักษณะต่างกันมารวมกัน ไม่ถูกหลักวิชาวัดผล

5. วิชาศิลปะการช่างไม่ได้รับความนิยม

* 6. เนื้อหาวิชาบางวิชาล้าสมัย ไม่เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน และไม่ทันกับความก้าวหน้า
ทางวิชาการใหม่

ในปี พ.ศ. 2503 นี้ได้มีการจัดโรงเรียนมัธยมแบบประสมที่ถาวรแห่งแรกของ
ประเทศไทยขึ้น ได้แก่โรงเรียนสุนารีวิทยา จังหวัดนครราชสีมา การวางโครงการนี้เริ่ม
ขึ้นพร้อมกับร่างแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน แต่แผนการศึกษานี้ไม่ได้รวมโรงเรียน
ใหม่นี้ไว้ เพราะกระทรวงศึกษาธิการยังถือว่าเป็นโรงเรียนทดลองอยู่ ปัจจุบันนี้โรงเรียน
สุนารียายังดำเนินการเป็นโรงเรียนมัธยมแบบประสม ความสำเร็จที่โรงเรียนสุนารียได้รับ
ในการจัดให้นักเรียนเรียนตามความถนัด และความสนใจได้ทำให้กระทรวงศึกษาธิการจัด
โรงเรียนมัธยมแบบประสมแห่งที่สองขึ้นในจังหวัดเดียวกันคือ โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย
โรงเรียนมัธยมแบบประสมทั้งสองโรงเรียนนี้ เป็นก้าวสำคัญก้าวหนึ่งในการปรับปรุงการมัธยมศึกษา

ของประเทศ ความสำเร็จที่เห็นได้ชัดมีหลายประการ เช่น ทักษะคตินักเรียนและผู้ปกครองที่มีต่อวิชาชีพหรืออาชีพทางช่างต่าง ๆ เปลี่ยนไปในทางที่ดี

เนื่องจากการจัดโรงเรียนสุรนารีวิทยาได้ประสบความสำเร็จจนสามารถเป็นตัวอย่างแก่โรงเรียนอื่น ๆ ได้ จึงเป็นเหตุผลสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลในระยะนั้นตัดสินใจยอมลงทุนสำหรับโครงการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนมัธยมแบบประสมใน พ.ศ. 2509 โครงการนี้เป็นโครงการเงินกู้เพื่อพัฒนาการมัธยมศึกษา เริ่มกำหนดระยะเวลาไว้ 5 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509-2513 ต่อมาได้ขยายโครงการเป็น 7 ปี ตามโครงการไควางแนวการปรับปรุงโรงเรียนชาย 14 โรงเรียนสตรี 1 โรงเรียน และสหศึกษา 5 โรงเรียน รวม 20 โรงเรียน ประเทศที่ให้ความช่วยเหลือต่อโครงการนี้คือ ประเทศแคนาดา

ในค่านโยบายการจัดโรงเรียนมัธยมแบบประสมนี้ มีความมุ่งหมายคือ⁹

1. จะปรับปรุงคุณภาพทางวิชาการให้สูงขึ้น
2. ให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถพอที่จะออกไปประกอบอาชีพบางอย่างได้
3. จะส่งเสริมให้นักเรียนมีอุปนิสัยอันดีงาม
4. จะส่งเสริมให้นักเรียนเจริญเติบโตไปตามความสามารถ ความสนใจ และ

ความถนัดของแต่ละบุคคลให้มากที่สุด

หลักการในการปรับปรุงทางด้านที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรนั้น จะขยายหลักสูตรการสอนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อให้ให้นักเรียนมีโอกาสเลือกเรียนตามความสามารถและความสนใจ โครงการนี้จะมีประโยชน์ต่อนักเรียนที่มีความประสงค์จะเรียนต่อในชั้นที่สูงขึ้นไป และนักเรียนที่มีความประสงค์จะเรียนเพื่อประกอบอาชีพบางอย่างด้วย

ความมุ่งหมายของร่างหลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมแบบประสม 2512¹⁰

⁹กรมวิสามัญศึกษา, เอกสารแจกคณะกรรมการวิชาการเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2509 เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาร่างหลักสูตรโรงเรียนมัธยมแบบประสม (พระนคร, 2509), หน้า 118.

¹⁰กรมวิสามัญศึกษา, คำอธิบายรายวิชาหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย โรงเรียนมัธยมแบบประสม (พระนคร, 2514), หน้า 1-2.

1. เพื่อให้มีการศึกษาทั่วไปอันจำเป็นแก่การดำรงชีวิต โดยคำนึงถึงความเหมาะสม แก้วัย สภาพสังคมปัจจุบัน และสภาพเศรษฐกิจของประเทศ

2. เพื่อให้มีโอกาสสำรวจความสนใจ ความถนัดและความสามารถของนักเรียนแต่ละคน แล้วส่งเสริมไปในทางนั้น ๆ

3. เพื่อให้ได้มีความรู้และทักษะอันเพียงพอแก่การศึกษาต่อไปในชั้นที่สูงขึ้น หรือให้มีพื้นฐานความรู้และทักษะอันจำเป็นแก่การฝึกงาน รวมทั้งเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพต่อไป

๔. เพื่อปลูกฝังคุณธรรม เจตนาดี และลักษณะนิสัยอันดีงาม ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยให้ประสบความสำเร็จในชีวิตและการงาน

5. เพื่อให้มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีพัฒนาการทางค่านิยมและสังคม ตลอดจนให้มีส่วนช่วยส่งเสริมการสาธารณสุขของชุมชน

6. เพื่อส่งเสริมความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ และส่งเสริมให้รู้จักใช้วิจารณญาณของตนเอง

7. เพื่อให้เกิดความเข้าใจในคุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรม และหลักธรรมในศาสนา และให้รู้จักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ

สำหรับปีแรกของมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรประกอบด้วยเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เพื่อเป็นการสำรวจความสนใจ ความถนัด และความสามารถของนักเรียนแต่ละคน ในปีที่สองและที่สามนักเรียนจะมีโอกาสได้เลือกวิชาเรียนกว้างขวางขึ้น โดยจะได้รับคำแนะนำให้เลือกวิชาเรียนที่จะเป็นประโยชน์และเหมาะแก่ตนเองมากที่สุด

เมื่อจบหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นแล้ว นักเรียนจะมีพื้นฐานทางค่านิยมเพียงพอที่จะศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้ หรือมีพื้นฐานในการศึกษาต่อในโรงเรียนอาชีวศึกษาตามแขนงวิชาที่ตนได้เรียนมา หรือออกไปดำรงชีวิต โดยมีพื้นฐานในการไปฝึกงานเพิ่มเติม เพื่อประกอบอาชีพให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

เมื่อเปรียบเทียบเค้าโครงหลักสูตรโรงเรียนมัธยมแบบประสม กับหลักสูตร 2503

จะเห็นว่าข้อแตกต่างดังนี้¹¹

1. ในปีแรกกำหนดให้เรียนสัปดาห์ละ 35 คาบ ใช้เวลาคาบละ 50 นาที นักเรียนทุกคนจะต้องเรียนทุกวิชาเหมือนกัน เพื่อเป็นการสำรวจความสนใจ ความถนัด และความสามารถ
  2. ในปีที่ 2 และ 3 กำหนดวิชาที่บังคับให้เรียนเหมือนกันน้อยลง และให้มีวิชาเลือกตามความถนัดหรือความสนใจมากขึ้นตามลำดับ
  3. ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ให้มีเวลาเรียนในปีหนึ่งไม่ต่ำกว่า 35 สัปดาห์
  4. มีวิชาต่าง ๆ ให้เรียนเช่นเดียวกับหลักสูตร 2503 แต่มีวิชาใหม่เพิ่มเข้ามา 1 วิชา เพื่อประโยชน์ของการแนะแนว ชื่อว่าวิชากิจกรรมสำรวจเรียนสัปดาห์ละ 1 คาบ
  5. วิชาบังคับและวิชาเลือกมีจำนวนคาบลดหลั่นกันลงมาตามลำดับชั้นดังนี้
    - ม.ศ. 1 วิชาบังคับ 35 คาบ (เรียนเหมือนกันทุกคน)
    - ม.ศ. 2 วิชาบังคับ 27 คาบ วิชาเลือก 3 - 8 คาบ
    - ม.ศ. 3 วิชาบังคับ 15 คาบ วิชาเลือก 15 - 20 คาบ
  6. วิชาศิลปปฏิบัติ 8 คาบ ต่อสัปดาห์ในชั้น ม.ศ. 1 ได้แก่แขนงวิชาธุรกิจศิลป์ คหกรรมศิลป์ เกษตรกรรมศิลป์ และอุตสาหกรรมศิลป์ กำหนดให้โรงเรียนจัดให้เลือกเรียนได้อย่างน้อย 3 แขนงตามความต้องการของท้องถิ่น แต่ละแขนงวิชาให้มีเวลาเรียน 2-4 คาบต่อสัปดาห์
  7. สำหรับวิชาเลือกในชั้น ม.ศ. 2 และ ม.ศ. 3 มีให้นักเรียนเลือกจากวิชาสามัญและวิชาศิลปปฏิบัติ
  8. การวัดผล ใช้วัดผลเป็นหน่วยกิต ตามระเบียบวัดผลที่ใช้เฉพาะหลักสูตรโรงเรียนมัธยมแบบประสม
- ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าโรงเรียนมัธยมแบบประสมแบบ 1 มีลักษณะที่แตกต่างไปจากหลักสูตรของโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยทั่วไป ดังนั้นหลักสูตรวิชาต่าง ๆ ที่ใช้ จึง

¹¹ ระบุปะนีย นาคกรรพ, เรื่องเดิม, หน้า 12.

ได้ปรับปรุงขึ้นใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายในปัจจุบันทั้งในด้านเนื้อหา วิชาเรียน โดยเฉพาะวิชาเลือก (ภาษาไทย 21, 22, 31 และ 32) ที่เพิ่มขึ้น ตลอดจนวิธีการวัดผล และเพื่อที่จะให้การเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมแบบประสมบรรลุจุดหมายที่วางไว้ทาง โครงการมัธยมแบบประสมแบบ 1 ได้จัดตั้งคณะกรรมการจัดทำหนังสือเอกสารประกอบการ เรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น นับว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งใหม่สำหรับครูผู้สอน ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดปัญหาแก่ครูผู้สอนไม่มากนัก และโรงเรียนมัธยมในประเทศไทย มีแนวโน้มที่จะ เปลี่ยนการจัดการศึกษาให้เป็นโรงเรียนมัธยมแบบประสมทั่วประเทศ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความ สนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องนี้

นอกเหนือจากเหตุผลดังกล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยยังมีแรงบันดาลใจอีกหลายประการที่ ทำให้เกิดความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องนี้เป็นอย่างมากคือ

1. เนื่องจากผู้วิจัยเองสอนอยู่ในโรงเรียนมัธยมแบบประสมแบบ 1 มาตั้งแต่เริ่ม โครงการในปี พ.ศ. 2509 เป็นเวลา 5 ปี ได้ทราบและประสบปัญหาในเรื่องการเรียน การสอน เอกสารประกอบการเรียนการสอน และวิชาเลือกที่เปิดสอนใหม่ซึ่งเป็นปัญหาสำหรับ ครูผู้สอนวิชาเลือกเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะครูที่บรรจุใหม่มักไม่ยอมสอน เพราะต้องเตรียม การสอนวิชาบังคับอยู่แล้ว ในด้านครูเก่ามักไม่ยอมสอนอ้างว่าไม่ถนัดที่จะสอนวิชานั้น ๆ และ ไม่เคยเรียนมาก่อน การที่ครูไม่ยอมสอนอาจเป็นเพราะว่าความมุ่งหมายของวิชาที่นำมาให้ เรียนไม่กำหนดให้แน่ชัด เอกสารประกอบการเรียนการสอนมีน้อย การอบรมครูวิชาภาษาไทยแต่ละครั้งยังไม่ตรงกับความต้องการของครูโดยทั่วไปนัก ไม่มีการอบรมวิชาเลือกโดย เฉพาะสำหรับครูที่สอนวิชาเลือก สาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาอีกประการหนึ่งก็คือ ความล่าช้า ของฝ่ายผลิตเอกสารของโครงการมัธยมแบบประสม ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการ วิจัยเรื่องนี้ เพื่อทราบปัญหาและอุปสรรคในการสอนภาษาไทยของครูผู้สอนภาษาไทยชั้นมัธยม ศึกษาตอนต้นในโครงการทุกโรงที่ประสมอยู่ จะได้นำข้อเท็จจริงมาเป็นข้อเสนอสำหรับ ปรับปรุงหลักสูตร การเรียนการสอนจะได้มีประสิทธิภาพและบรรลุความมุ่งหมายในการจัด การศึกษามัธยมแบบประสมให้มากที่สุด

2. มีผู้ทำการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางด้านการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยม แบบประสมแบบ 1 ไว้ 3 เล่มด้วยกันคือ

1. สายจิต วรกานศิริ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาของครูในโรงเรียนมัธยมแบบ ประสม แต่ปัญหาต่าง ๆ นั้นไม่ใช่ปัญหาของครูภาษาไทยโดยตรง เป็นปัญหาที่ครูด้านวิชาการ ทุกวิชาประสมรวมกัน และตัวอย่างประชากรใช้โรงเรียนมัธยมแบบประสมเพียงโรงเรียนเดียว¹²

2. จุไรรัตน์ หมั่นพงษ์สถาพร ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การติดตามผลการนิเทศการ ศึกษาสายวิชาภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษา" สอดถามครูทั้งโรงเรียนมัธยมสามัญและ โรงเรียนมัธยมแบบประสม ผลการวิจัยปรากฏว่าความช่วยเหลือที่ครูภาษาไทยได้รับจาก ศึกษาในเทศกอยู่ในระดับน้อยทุกด้าน แต่ความช่วยเหลือที่ครูภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมแบบ ประสมต้องการจากศึกษาในเทศกจัดอยู่ในระดับค่อนข้างมากทุกด้าน ดังนั้นครูที่สอนภาษาไทย ในโรงเรียนมัธยมแบบประสมจึงน่าจะประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ พอสมควร¹³

3. วิชรา คลายนาทร์ ได้วิจัยปัญหาการสอนสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนมัธยมแบบประสม ผลการวิจัยปรากฏว่าครูส่วนใหญ่ยังมีความสนใจในการจัด การศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาของโรงเรียนมัธยมแบบประสมในด้านหลักสูตร แบบเรียน และวิธีประเมินผลการสอน ปัญหาสำคัญที่สุดในการเรียนการสอนสังคมศึกษาของครูและนัก เรียนคือ ปัญหาความไม่เหมาะสมของเนื้อหาวิชาในหมวดสังคมศึกษา ปัญหาการขาดหนังสือ แบบเรียน และปัญหาการขาดแคลนอุปกรณ์การสอน¹⁴ วิชาภาษาไทยในฐานะเป็นวิชาบังคับ ร่วมวิชาหนึ่ง มีลักษณะใกล้เคียงกับวิชาสังคมศึกษา เมื่อครูสอนวิชาสังคมศึกษาประสบปัญหา ดังกล่าว ครูที่สอนวิชาภาษาไทยก็น่าที่จะประสบปัญหาเหล่านี้เช่นเดียวกัน

¹²สายจิต วรกานศิริ, "การศึกษาปัญหาของครูในโรงเรียนมัธยมแบบประสม" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514).

¹³จุไรรัตน์ หมั่นพงษ์สถาพร, "การติดตามผลการนิเทศการศึกษาสายวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิท ยาลัย, 2516)

¹⁴วิชรา คลายนาทร์, "ปัญหาการสอนสังคมศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของ โรงเรียนมัธยมแบบประสม" (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหา- วิทยาลัย, 2513).

3. ผู้วิจัยได้อ่านข้อคิดเห็นในการปรับปรุงงานวิชาการเกี่ยวกับวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาของศึกษานิเทศก์แผนกวิชาภาษาไทย ซึ่งเขียนเมื่อเดือนมีนาคม 2516 ผู้เขียนได้แสดงความคิดเห็นไว้ตอนหนึ่งว่า นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาส่วนใหญ่สอบผ่านวิชานี้ แต่คะแนนเฉลี่ยยังต่ำกว่าที่ควร ทั้งนี้ เป็นเพราะความนิยมและเจตนาคติต่อวิชาภาษาไทยยังต่ำมาก ครูและนักเรียนไม่เข้าใจวัตถุประสงค์แท้จริง ความพยายามที่จะแก้ปัญหาและขอพบพร่องต่าง ๆ มีน้อย นอกจากนี้ยังเห็นว่าวิชาภาษาไทยมีปัญหาหลายประการซึ่งสมควรที่จะต้องรีบแก้ไข ปัญหาเหล่านี้ได้แก่วิชาค่านิยม ค่านิยมหลัก สูตร แบบเรียน แบบฝึกหัด ค่านิยมบริหารและนิเทศการศึกษา รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับระเบียบและวิธีปฏิบัติงาน¹⁵ ในฐานะที่โรงเรียนมัธยมแบบประสมก็เป็นโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาด้วย จึงน่าที่จะประสบปัญหาที่คล้ายคลึงกับโรงเรียนมัธยมศึกษาสามัญด้วย

4. จากการคำบรรยายของ ดร. กอ สวัสดิคพานิชย์ อธิบดีกรมวิสามัญศึกษา ในการเปิดสัมมนาอาจารย์ใหญ่โรงเรียนมัธยมแบบประสมแบบ 1 ท่านได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการมัธยมแบบประสมไว้ตอนหนึ่งว่า การที่จะศึกษาปัญหาของโรงเรียนมัธยมแบบประสมนั้น จะต้องศึกษาเรื่องราวให้ละเอียด มีการประชุมปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน และเมื่องานดำเนินไปชั่วระยะหนึ่งควรจะได้มีการวิจัยในเชิงประเมินผล พิจารณาคูสมมติของหลักสูตรที่ใช้อยู่ และตัวบุคคลที่ทำงาน งานขั้นต่อไปคือการปฏิรูปหลักสูตร¹⁶ จากความคิดเห็นดังกล่าว จะเห็นได้ว่าอธิบดีกรมวิสามัญศึกษาเองยังตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัยเกี่ยวกับผลงานที่ได้กระทำไปแล้วและปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อจะได้นำข้อเท็จจริงที่ได้มาเป็นแนวทางปรับปรุงงานในปัจจุบันและอนาคต ภาษาไทยในฐานะเป็นวิชา

¹⁵กรมวิสามัญศึกษา, ข้อคิดเห็นในการปรับปรุงงานวิชาการเกี่ยวกับวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา (พระนคร, 2516) (อัครสำเนา), หน้า 1-2.

¹⁶กรมวิสามัญศึกษา, คำปราศรัยของอธิบดีกรมวิสามัญศึกษา ในการเปิดสัมมนาอาจารย์ใหญ่โรงเรียนมัธยมแบบประสมแบบ 1 วันที่ 20 ธันวาคม 2511 (พระนคร, 2512), หน้า 314-5.

สามัญวิชาหนึ่งในหลักสูตร และได้มีการสอนอยู่ในโรงเรียนมัธยมแบบประสมมาเป็นเวลานาน จนถึงปัจจุบันประมาณ 7 ปีแล้ว และยังมีผู้วิจัยเกี่ยวกับงานในด้านนี้โดยตรงเลย ผู้วิจัย จึงคิดว่าถึงเวลาแล้วที่ควรจะได้มีการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการเรียน การสอนวิชาภาษาไทยใน โรงเรียนมัธยมแบบประสม

5. เกี่ยวกับเรื่องการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้อ่านหนังสือ The Comprehensive High School พบข้อความตอนหนึ่งว่า¹⁷

We have also emphasized the importance of research in a comprehensive school in order to evaluate what has been done, to experiment with new ideas, and to make proposals for revision of the program.

ในต่างประเทศได้เน้นถึงความสำคัญของการวิจัยผลงานต่าง ๆ ที่ทำไปแล้ว แต่สำหรับประเทศไทยงานวิจัยยังไม่เป็นที่แพร่หลายเท่าที่ควร โดยเฉพาะเรื่องการเรียนการสอนภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมแบบประสมนั้นยังไม่มีผู้ใดทำการวิจัยได้เลย ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรจะได้มีการวิจัยในเรื่องนี้ เพื่อทราบปัญหาและอุปสรรคของงานที่ทำไป

เมื่อแนวการศึกษาเปลี่ยนไปจากเดิม ซึ่งมีผลทำให้หลักสูตรและการเรียนการสอนภาษาไทยต้องเปลี่ยนตามไปด้วย ประกอบทั้งแรงบันดาลใจหลายประการดังกล่าวมาแล้ว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทยในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนมัธยมแบบประสม" เพื่อจะได้นำข้อเท็จจริงในการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาภาษาไทยมาเป็นข้อเสนอแนะสำหรับปรับปรุงหลักสูตร ตลอดจนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเพื่อให้บริการจุดประสงค์ในการจัดการศึกษามัธยมแบบประสมของประเทศไทยให้มากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อศึกษาสภาพการสอนภาษาไทยในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนมัธยมแบบประสมแบบ 1
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการใช้หลักสูตร ประมวลการสอน และเอกสารประกอบการสอนวิชาภาษาไทย ตามหลักสูตรของโรงเรียนมัธยมแบบประสมแบบ 1
3. เพื่อศึกษาปัญหาการสอนภาษาไทยในฐานะที่เป็นวิชาเลือก
4. เพื่อศึกษาในด้านความพอเพียง และการใช้อุปกรณ์การสอนของครู
5. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมประกอบการเรียนวิชาภาษาไทย
6. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการวัดผลวิชาภาษาไทย
7. เพื่อสำรวจความคิดเห็น และขอเสนอแนะในการปรับปรุงการสอนวิชาภาษาไทย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะรวบรวมและศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยของครู หัวหน้าสายวิชาภาษาไทย และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ของโรงเรียนมัธยมแบบประสมแบบ 1

คุณค่าของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะมีประโยชน์คือ

1. ทางโครงการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนมัธยมแบบประสมแบบ 1 จะได้ทราบปัญหาของครูผู้สอนภาษาไทยในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในด้านต่าง ๆ ข้อเท็จจริงเหล่านี้จะเป็นแนวทางสำหรับโครงการที่จะนำไปปรับปรุงส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมแบบประสมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งในด้านปรับปรุงหลักสูตร แบบเรียน การผลิตและการปรับปรุงคุณภาพของครู ตลอดจนการจัดบริการด้านต่าง ๆ ในโรงเรียนมัธยมแบบประสม

2. ทางโครงการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนมัธยมแบบประสม จะได้รับทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหาการสอนภาษาไทยในฐานะวิชาเลือก มาเป็นแนวทางปรับปรุงและส่งเสริมบริการแนะแนววิชาการในโรงเรียนมัธยมแบบประสมให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

3. เจ้าหน้าที่ในกระทรวงศึกษาธิการ จะได้รับทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของครูผู้สอนภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมแบบประสมในด้านต่าง ๆ ตลอดจนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอันจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ทางด้านเจ้าหน้าที่ในกระทรวงจะได้ดำเนินการเพื่อที่จะขจัดปัญหาต่าง ๆ ให้น้อยลง และจัดสรรงบประมาณเพื่อที่จะส่งเสริมการเรียนการสอนในด้านต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพและบรรลุความมุ่งหมายของการจัดโรงเรียนมัธยมแบบประสมให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

4. ทางคณาจารย์ การวิจัยครั้งนี้ครูได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ซึ่งจะทำให้ครูได้รับทราบปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน ครูจะได้ปรับปรุงตนเองและการสอนของตนให้มีคุณภาพดี บรรลุวัตถุประสงค์อย่างแท้จริง อันจะเป็นผลให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและการพัฒนาโครงการโรงเรียนมัธยมแบบประสม

5. เมื่อทางโครงการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนมัธยมแบบประสมแบบ 1 ได้ดำเนินการปรับปรุงและส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมแบบประสมอย่างเต็มที่แล้ว ครูก็จะมีประสิทธิภาพในการสอนดีขึ้น เป็นผลให้นักเรียนสนใจภาษาไทยมากขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วก็นับได้ว่า ปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทยที่ประสบอยู่ในปัจจุบันนี้คงจะลดน้อยลง

ความจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้อาจเกิดความคลาดเคลื่อนได้ กล่าวคือ

1. เนื่องจากใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ดังนั้นจึงอาจจะไม่ได้รับแบบสอบถามคืนครบถ้วนตามต้องการ

2. แบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่านี้ อาจจะสร้างได้ไม่ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด ทำให้ผลที่ได้ไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

3. ผู้ตอบแบบสอบถามอาจตอบไม่ตรงกับความจริงใจ เพราะเกรงว่าคำตอบจะมีผลกระทบต่อการทำงานของตน อันจะทำให้ผลการประเมินค่าผิดพลาดไปจากความเป็นจริง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องหลักสูตร และการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมแบบประสมแบบ 1 จากหนังสือวารสาร จุลสารภาษาไทย เอกสารของโรงเรียนมัธยมแบบประสม เอกสารประกอบการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมแบบประสม บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนพูดคุยและซักถามความคิดเห็นของครูที่สอนวิชาภาษาไทยบางคน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม แบบสอบถามที่สร้างขึ้นมี 3 ประเภทคือ สำหรับครูสอนวิชาภาษาไทยมัธยมศึกษาตอนต้น หัวหน้าสายวิชาภาษาไทย แบบสอบถามใช้ชนิดเดียวกัน มีบางส่วนเท่านั้นที่ตามแตกต่างกันออกไป และแบบสอบถามสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนมัธยมแบบประสมซึ่งอยู่ในโครงการทั้ง 20 โรงเรียน แบบสอบถามสำหรับครูและหัวหน้าสายวิชา มี 5 ภาค

1. ข้อความทั่วไปเกี่ยวกับครูและหัวหน้าสายวิชา
2. ปัญหาหลักสูตรประมวลการสอน หนังสือแบบเรียน และเอกสารประกอบการเรียนการสอน

การเรียนการสอน

3. ปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์การสอน กิจกรรม และการวัดผล
4. วิชาเลือกในหมวดภาษาไทย
5. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงการสอนภาษาไทย
แบบสอบถามสำหรับนักเรียนแบ่งเป็น 3 ภาค

1. ข้อความทั่วไปเกี่ยวกับนักเรียน
2. วิชาเลือกในหมวดภาษาไทย
3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนภาษาไทย

แบบสอบถามนี้เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบบให้ตอบโดยอิสระ และแบบเลือกตอบ (Check-list) ผู้วิจัยใช้ตัวอย่างประชากรผู้สอนวิชาภาษาไทย

ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และหัวหน้าสายวิชาภาษาไทยทุกคนของโรงเรียนมัธยมแบบประสมในโครงการพัฒนาการศึกษา รวม 20 โรงเรียน และผู้วิจัยเลือกตัวอย่างประชากรนักเรียนโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) แล้วส่งแบบสอบถามไปยังครู 150 คน หัวหน้าสายวิชา 20 คน และนักเรียน 400 คน โดยทางไปรษณีย์ ยกเว้นโรงเรียนสามเสนวิทยาลัยโรงเรียนเดียวที่ผู้วิจัยไปส่งแบบสอบถามด้วยตัวเอง เมื่อได้ข้อมูลเรียบร้อยแล้วจึงนำมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ หาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำค่าเฉลี่ยค่าตอบในคำถามต่าง ๆ ของครู หัวหน้าสายวิชา นำมาเปรียบเทียบกันให้เห็นในตาราง แล้วจึงตีความผลการวิเคราะห์นั้นพร้อมกันให้ข้อเสนอแนะตามลำดับ

คำจำกัดความ

1. ปัญหาการสอนภาษาไทย หมายถึงปัญหาในการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ ในหมวดภาษาไทยตามหลักสูตรมัธยมแบบประสมแบบ 1 ได้แก่ข้าราชการครูไทย หลักภาษาและการใช้ภาษา
2. โรงเรียนมัธยมแบบประสม หมายถึงโรงเรียนในโครงการพัฒนาการศึกษาโรงเรียนมัธยมแบบประสมแบบ 1 ของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีจำนวน 20 โรงเรียน
3. มัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึงการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3
4. ครูภาษาไทย หมายถึงครูผู้สอนวิชาภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษา
5. หัวหน้าสายวิชาภาษาไทย หมายถึงผู้ควบคุมดูแลการเรียนการสอน และการประเมินผลในสายวิชาภาษาไทย
6. นักเรียน หมายถึงนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3